

Наталія СТАЦЕНКО

(Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Рильського АН, Київ, Україна)

ТРАДИЦІЙНО-ПОБУТОВА КУЛЬТУРА РУСИНІВ ВОЄВОДИНИ В РОБОТАХ В.ГНАТЮКА ТА СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

1. Значну частину наукової спадщини В.Гнатюка складають дослідження історії, культури, побуту і мови руського населення Бачки і Срему (сучасний край Воєводина в Югославії). Величезний фольклорний та етнографічний матеріал, зібраний В.Гнатюком під час експедиції в Бачку в 1897 р., послужив основою для цілого ряду наукових публікацій, присвячених русинам колишніх південних районів Австрійської імперії - історико-етнографічної монографії "Руські оселі в Бачці", опису весільного обряду "Весілля в Керестурі", збірників пісень та народної прози ("Етнографічні матеріали з Угорської Русі"), мовознавчих розвідок ("Словаки чи русини?", "Чи бачванський говір словацький?") та ін. Аналізуючи історичні джерела, етнографічні дані та особливості мови, В.Гнатюк прийшов до висновку про українське походження цієї етнічної групи.

Роботи В.Гнатюка вперше познайомили європейську наукову громадськість з народною культурою русинів Бачки, привертаючи тим самим увагу вчених та дослідників-аматорів до її подальшого вивчення. Науково-громадська діяльність В.Гнатюка значною мірою сприяла активізації культурно-освітньої праці серед бачвансько-руської інтелігенції в перші десятиліття ХХ ст.

2. В період між двома світовими війнами публікації з етнографії та фольклору русинів Воєводини з'являлися головним чином у виданнях "Руського народного просвітнього товариства", заснованого у 1919 р. в місті Нові Сад. На сторінках щорічника "Руски календар", журналу "Руски народни календар Заря" та ін. вміщено статті руських дослідників-аматорів, в яких описані народні звичаї, обряди та вірування русинів, різноманітні явища матеріальної та духовної культури. Найбільшу наукову цінність серед публікацій цього періоду має стаття Р.Єремича "Русини Бачки", що з'явилася у виданні "Прилози Летопису Матице Српске" у 1928 р.

3. Післявоєнний період став новим етапом в культурному і науковому житті русинів Югославії. Помітно активізувалося і поглибилося дослідження етнографії та фольклору, започатковане в попередні роки. Статті з етнографії та фольклору друкуються на сторінках періодичних видань русинів Югославії - щорічників "Народни календар", "Християнський календар", "Творчосц", часописів "Шветлосц", "Нова думка", "Виснік култури", молодіжного журналу "Мак", дитячого щомісячника "Пионирска заградка". Вивченням культури, мови та літератури русинів займаються

також автори, що працюють за межами Югославії. Помітну роль в активізації етнографічних та фольклористичних досліджень відіграла наукова конференція "Традиційна культура югославських русинів", організована 1970 р. в Новому Саді.

Важливими осередками збирання і вивчення етнографічних і фольклорних матеріалів є Етнографічний музей в Руському Керестурі і Етнографічний відділ Музею Воєводини (м.Нові Сад).

Значною подією в науковому житті русинів Югославії була публікація в 1979 р. монографії Ф.Лабоша "Історія русинів Бачки, Срема і Славонії" - першого дослідження з історії руського населення Югославії. Істотним кроком у вивченні календарних та сімейних звичаїв і обрядів, усної народної творчості стала монографія М.Мушинки "Фольклор русинів Воєводини" (1988 р.).

4. Таким чином, з кінця XIX ст. дослідниками проведена значна робота по вивченню історії, особливостей побуту, матеріальної і духовної культури українського населення Воєводини, опубліковано цінний фактичний матеріал, науково важливі спостереження і узагальнення. Проте ця робота потребує продовження і поглиблення.